

jóvá tenni. Bevezették az általános tankötelezettséget, a négyosztályos népiskolák egész sorát építették föl, megnyitott néhány középiskola, több mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi szakiskola, valamint egy tanító- és tanárképző. Minden szónál világosabban beszélnek azok az adatok, amelyek a komi önkormányzat területének 1929-30. évi tanügyi állapotáról számolnak be:

I. foku népiskola	314 tanulóinak száma	17.421
II. foku népiskola	5	1.350
Hét osztályos népiskola	9	880
Mezőgazdasági iskola	4	400
Különféle szakiskola	6	410
Technikum	5	637

A különféle orosz főiskolákon és egyetemeken kb. 300 zürjén hallgató tanult. Az önkormányzat területén a tanítás és a hivatalok nyelve zürjén lett s a régi orosz hivatalnokok közül csak azok maradhatnak meg helyükön, akik megtanultak zürjénül. Van muzeumuk, van állandó színházuk, 5 zürjénnyelvű ujságjuk, 3 folyóiratuk s mindezen felül érdekes szépirodalmuk és ismeretterjesztő, sőt valamelyes önálló tudományos irodalmuk is.

Ugyanígy ír Zsirai a votjákokról, a cseremiszekről, ahol különösen kiemeli, hogy míg „a régi világban ösztönösen idegenkedtek az oroszoktól kinált műveltség minden formájától, ma méltán népi multuk megmentését, de egyuttal nemzeti jövőjük zálogát látják, becsülik benne.” (249. o.)

A könyv végén külön hangsúlyozza azt a lényegbe vágó különbséget, amellyel a mai Oroszország a finn-ugor nyelvtudomány irányában viselkedik, szemben a cári Oroszországgal. (A. Gy.)

A Z ÖTVENEVES „A FÖLD”. Sokkal könnyebb egy irodalmi műről akkor írni, amikor a mű megjelenése óta már eltelt 50 év; amikor a bírálót nem téveszti meg a kortársak gyűlölete vagy rokonszenve; amikor a mű már elfoglalta helyét az irodalomban és hatása már teljesen kibontkozott. A Rougon-Macquart sorozat 15. kötete, *A Föld* csak egy láncszeme Zola általános munkatervének. Az író, aki egy korszakot akart megrajzolni, tudósaival, munkásaival, parasztjaival, kis és nagykereskedőivel, tőkéseivel, hivatalnokaival és prostituáltjaival, ugyanazt akarta *A Földben* a francia paraszttal, amit az *Assommoirban* és a *Germinálban* a külváros és nagyipari központok lakosaival: megírni történetüket, megismertetni erkölceiket, szenvedéseiket és örömeiket a környezet és társadalom hatása következtében. Az ember csodálkozva áll azelőtt a hatalmas társadalmi anyag előtt, amit Zola 30 év alatt feldolgozott, megértett és megismertetett.

Ötven éve, hogy a kor egyik legtekintélyesebb irodalmi lapja, a *Gil Blas* közölni kezdte Zola legújabb regényét *A Földet*. Alig, hogy a regény közlése befejeződött, a *Gil Blas* riválisa, a *Figaro* leköszölte a híres ötök manifestumát, melyben öt fiatal író (Paul Bonnetain, J. H. Rosny, Lucien Descavec, Paul Margueritte és Gustave Guiches) élesen szembeszálltak Zolával és a naturalizmussal, megtagadva Zolát, kit eddig mesterüknek tekintettek. Az ötök e manifestuma csak kiinduló pontja volt az egész francia irodalmi és politikai reakció mozgósításának Zola ellen.

Megállapíthatjuk, hogy *A Föld*, mely annak idején a leghevesebb polémiákat és kommentárokat váltotta ki s amely annyi ellenfelet szerzett Zolának, nem tartozik az író legjobban kedvelt, leginkább olvasott regényei közé. Viszont ötven év távlatából mégis úgy jelenik meg, mint egyike a legnagyobb paraszregényeknek, amit a mult században a francia irodalom kitermelt. Ahhoz, hogy célkitűzéseit az író véghez tudja vinni, hogy hű képet tudjon adni a társadalom egy bizonyos embercso-

portjáról, egész más munkamódszert kellett alkalmaznia, mint legtöbb kortársa, kik nem irtak le egyebet, mint a saját vagy a hozzájuk közelálló életét. A helyszíni kiszállás, az ujságok, statisztikák, bűnügyi esetek tanulmányozása mind Zola munkamódszerének arzenáljából való.

Valamely mű vizsgálatakor nem szabad mellőzni azokat a szempontokat, melyek az író a könyv megírásánál vezették. Az írói szándék és a szándék megvalósítása feltétlen kritérium a helyes bírálathoz. Zolát *A Föld* megírásakor olyan szempontok vezették, olyan szándékok hatották át, melyeknek érvényrejuttatásával az eddigi irodalom legnagyobb és legjelentősebb parasztrejénjét adhatta volna. Sajnos ebben a műben az író szándéka és megvalósítása között elvész a kapcsolat. A holland *Van Santen Kolff*hoz irt levelében a következőképpen határozza meg szándékait: „Megakarom ragadni parasztságunkat történetükkel, szokásaikkal, szerepükkel; felakarom vetni a tulajdon társadalmi kérdését; megakarom mutatni, hova haladunk abban a mezőgazdasági válságban, mely oly sulyos e pillanatban.“ — S tényleg Zola, hogy megértse mindezeket a kérdéseket, *Guesdet* kezdi tanulmányozni. Ennek ellenére azonban: szándékaiból semmi sem valósult meg *A Föld*-ben. A francia parasztságot multjával, jelenével és jövőjével korántsem sikerült megragadnia úgy, mint ahogy akarta. *A Föld*-ből hiányzik a francia nagybirtok s a nagybirtokossal hiányzik a parasztság legnagyobb számát kitevő vagyontalan paraszt: a falusi bérmunkás. Rognes-ben a nagybirtokot Hourdequin 200 hektáros majorja képviseli. De a nagybirtok és a nagybirtokos, mintha nemis létezne: de Chedeville, a nagybirtokos nem jelenik meg az egész könyvben, csak a választások idején, akkor sem nagybirtokos mivoltában, hanem mint hivatalos képviselőjelölt, mint a császár egyik barátja. Jean, a nincstelen bérmunkás csak nagyon epizódyszerűen, korántsem, mint osztálya képviselője lép elénk. *A föld* parasztjai az átlag tíz hektár földdel és egyéb jószággal rendelkező középbirtokos Fouanok s a könyv ennek a középbirtokos parasztságnak a földéhségéről, földhöz való ragaszkodásáról szól. De még ezeket a középbirtokos parasztokat sem írta meg a maguk harcaival és küzdelmeivel. Hiányzik a regényből az új földesur, a bank, az uzorás, a gabonatröszt, egyszóval mindazok sorozata, akik ellen a középbirtokosnak is sulyos harcot kell folytatni. Így azután a regény parasztjai csak a természet és egymás ellen harcolnak. Azt sem sikerült megírnia Zolának, hogy hova halad a mezőgazdasági válság. Az egész válságot az amerikai buza beözönlésének tulajdonítja, viszont ennek a szerepe nagyon mellékes a regényben.

A XIX. század francia irodalma 3 parasztrejényt termelt ki: *Balzac: Les Paysans; Le Roy: Jacquou le Croquant; Zola: La Terre*. Balzac regénye védőbeszéd a nagybirtok mellett, melyben társadalmi ideált látott. Le Roy regényében viszont a szegény parasztok harca bontakozik ki Lajos Filöp uralkodása kezdetén. Croquant, a szegény paraszt egyik legszebb típusa a francia irodalomnak. Ez a könyv hatalmas példája az igazi (társadalmi) realizmusnak. E két regény közt foglal helyet Zola regénye, mely a középbirtokos parasztot írja le falujában, távol a társadalmi mozgalmaktól, azét a parasztét, aki a belső és egymáselleni harcban emészti fel magát. Zola mentségére szolgáljon, hogy olyan korszakban írta könyvét, melyben a falu közömbössége uralkodó vonás. (G. S.)

A BIOGRAFIA HITELJAVITÓL. A biográfiának ma Harsányi Zsoltjai vannak: regényirói. A biográfia tehát egy hitelét-vesztett műfaj. És hiába vannak Illyés Gyulák: a bizalmatlanság a biográfiákkal szemben nehezen tud felengedni. Annette Kolb művét — *Mozart. Sein Leben* (Bermann-Fischer, Wien) — a szerző aszketikus lirájának kijáró tisztelettel vettem a kezembe, de a csalódás elmaradt: Mozart életének édes-